

Riktlinjer till stöd för kommunernas arbete med validering

Innehållsförteckning

Förord	2
Inledning.....	2
Validering i skollag och förordning	3
Materialets innehåll.....	3
Valideringens mål och syfte	4
Valideringsprocessen.....	5
Checklista – frågor att ställa sig innan arbetet med validering börjar	5
Översiktlig eller inledande kompetenskartläggning.....	6
Portfolio efter kompetenskartläggning.....	9
Fördjupad kompetenskartläggning	13
Intyg.....	14
Fallbeskrivning vid fördjupad kartläggning av kunskaper och kompetens inom yrkesområden	17
Planeringsstöd för kartläggning och eventuell fortsatt studieplanering.....	22
Länkar och lästips	22

Förord

Skolverket fick 2016 i uppdrag av regeringen att utveckla riktlinjer till stöd för kommunernas arbete med validering. Riktlinjerna ska inkludera validering avseende nyanlända med avslutad eller delvis avslutad gymnasial utbildning.

Det finns flera modeller och metoder för att genomföra valideringsinsatser. Skolverkets förhoppning är att de som arbetar med validering inom ramen för skolväsendet med stöd av dessa riktlinjer fortsatt implementerar och utvecklar en valideringsverksamhet för att effektivisera tillvaratagandet av befintliga kunskaper och kompetenser. Om de kunskaper och kompetenser som en individ besitter visar sig ligga på en annan nivå eller lämpligast genomförs inom ramen för en annan valideringsverksamhet bör individen få hjälp med information om var han/hon kan vända sig för valideringsinsatser. Förutom de kunskaper och kompetenser som detta stödmaterial fokuserar på finns även ett antal nyckelkompetenser, oftast beskrivna som generella och överförbara kompetenser. Dessa kompetenser kan framgå av den översiktliga eller fördjupade kompetenskartläggningen.

Riktlinjerna och stödmaterialen är utformade främst för att stödja studie- och yrkesvägledare, lärare, handledare, rektorer och yrkesbedömare inom kommunernas vuxenutbildning. De kan även användas i samband med kartläggning av unga vuxna som av olika skäl erhållit kunskaper och kompetenser inom t.ex. ett yrkesområde. Syftet är att stimulera till insatser i olika valideringssituationer och utgöra underlag för såväl kartläggningsprocesser, bedömningsarbete samt efterföljande dokumentation av en individs kunskaper och kompetenser.

Inledning

Arbetet med valideringsfrågor har varit aktuellt under ett antal år och är i ständigt fortsatt utveckling. Valideringsinsatser förväntas ge effekter för såväl samhället som den enskilde individen, främst när det gäller att synliggöra individens reella kompetens i förhållande till arbetsmarknadens krav eller inför fortsatta studier.

Under en lång tid har arbetet med valideringsfrågor utvecklats, både nationellt och internationellt. Flera aktörer och intressenter är involverade i arbetet med validering och genom åren har det blivit allt tydligare att det är viktigt med ett gemensamt förhållningssätt i valideringsfrågor. Ett antal myndigheter har olika uppdrag kring validering och under åren 2015–2019 har en *Valideringsdelegation* fått regeringens uppdrag att följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet.

Riktlinjerna i detta dokument är tänkta som rekommendationer kring åtgärder vid validering på gymnasial nivå inom främst kommunal vuxenutbildning. Delar av materialet är hämtat från Skolverkets publicerade stödmaterial kring validering.

Validering i skollag och förordning

En elev i vuxenutbildningen kan få sina kunskaper och kompetenser validerade. Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar. Den som genomgått en validering ska kunna få ett intyg. Orienteringskurs kan användas för validering. Betygssättning efter en validering sker inom kommunal vuxenutbildning genom prövning. Bestämmelserna framgår av 20 kap. 42–45 §§, 21 kap. 21–24 §§ skollagen och 2 kap. 6 § och 8 § samt 4 kap. 24 §, förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Materialets innehåll

Detta dokument ”Riktlinjer till stöd för kommunernas arbete med validering” innehåller följande delar:

- Validering av kunskaper och kompetens (beskrivande text kring syftet med validering)
- Exempel på kartläggningsunderlag vid validering på gymnasial nivå
- Exempel på dokumentation vid valideringsinsatser

Materialet är även tillgängligt på Skolverkets webbplats: [länk](#)

Validering av kunskaper och kompetenser

Många individer har erfarenheter, kunskaper och kompetenser som de utvecklat på olika sätt: i utbildning, på arbetsplats, i hem- och föreningsliv för att ge några exempel. Vissa kunskaper och vissa kompetenser kan finnas dokumenterade i betyg från utbildningsväsendet, medan icke-formellt och informellt lärande kan vara dokumenterat exempelvis i form av intyg från arbetsgivare. Ofta finns dessutom en hel del som inte är dokumenterat. Validering innebär en möjlighet för den enskilde att få sina kunskaper och kompetenser synliggjorda, dokumenterade och erkända. Validering ger också en ökad möjlighet att klarlägga kunskapsnivån för att därmed bättre kunna anpassa eventuella fortsatta studier till individens behov. I flera fall

¹ Skolverket 2013, ”Validering inom vuxenutbildning”

kan studietiden förkortas, men det är även viktigt att studietiden effektiviseras så att den nyttjas till att inhämta ny kunskap.

Definitionen av validering regleras i skollagen².

”Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.”

Valideringens mål och syfte

En valideringsprocess kan genomföras av olika aktörer, med olika metoder och av olika anledningar. Utgångspunkten vid validering är den enskildes behov och förutsättningar. En annan utgångspunkt är med vilket syfte valideringen görs och vilka mål som individen vill uppnå, eftersom detta kan påverka val av utbildning, anordnare och metod. Individens syfte och mål med valideringen behöver därför vara tydliggjort innan valideringsprocessen påbörjas.

Valideringens betydelse för individen

För individen kan valideringen bidra till att stärka den enskildes självförtroende genom att befintliga erfarenheter, kunskaper och kompetenser synliggörs och dokumenteras. Valideringen kan också ge ökat tillträde till arbetsmarknad eller studier. Valideringsprocessen kan bidra till insikt om värdet i den kunskap och den informella och icke-formella kompetens som individen har tillägnat sig på olika sätt. Den synliggjorda kompetensen utgör en grund att bygga vidare på. Om tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara kan detta bidra till ökad motivation och ökat intresse för fortsatt lärande och utveckling. För den som avser att studera vidare kan validering ge en möjlighet till förkortad studiegång och därmed en ekonomisk fördel för eleven. Kortare studietid innebär ofta mindre studielån och kostnader under studietiden.

En person som har sin skolgång eller sina arbetslivserfarenheter från annat land än Sverige har med sig kunskaper och erfarenheter som vid en validering kan synliggöras och dokumenteras så att individens kunskaper och kompetenser blir identifierade och synliggjorda.

Valideringens betydelse för samhället

För samhället kan det ge ekonomiska fördelar om befintliga studieplatser kan nyttjas av fler och av dem som saknar den kunskap och kompetens som utbildningen avser att ge. I dagsläget saknas mer omfattande studier som kan verifiera vilka samhällsekonomiska effekter validering kan ha, men i olika sammanhang hävdas att en välutbildad befolkning bidrar till hållbar tillväxt. Som exempel kan nämnas EU:s

² 20 kap. 42 §, 21 kap. 21 § skollagen

tillväxtstrategi Europa 2020 där ett av de fem målen för tillväxt handlar om utbildning.³

Utbildningsanordnarens ansvar

Genom kännedom om den enskildes befintliga kunskaper och kompetenser, behov och förutsättningar, ges möjlighet att erbjuda en individuellt utformad utbildning och utbildningstiden kan därmed förkortas.

Individuella studiegångar och individuellt upplägg ställer krav på utbildningsanordnarens möjlighet att erbjuda utbildning på ett flexibelt sätt. Det kan gälla t.ex. studiernas förläggning i tid och rum, val av metoder och studiehjälpmedel samt olika former av stöd och studie- och yrkesvägledning.

Valideringsprocessen

Valideringsprocessen inbegriper olika insatser som övergripande kan sammanfattas med begreppen kompetenskartläggning och kompetensbedömning.

Det är väsentligt vilka metoder som används vid valideringen. För att den enskilde ska ha en rimlig chans att visa sin kunskap och kompetens kan en kombination av verktyg behövas, exempelvis självskattningsmodeller, samtal, arbetsgivarintyg samt muntliga, skriftliga och praktiska redovisningar. Valideringens utmaning är att möta den enskildes behov och förutsättningar, så att individen ges en reell möjlighet att visa sin kunskap och kompetens samt att få den bedömd på ett så rättvisande sätt som möjligt.

En validering kan innebära att individen ges möjlighet att genomföra enstaka delar av valideringsprocessen, hela processen eller kombinera olika delar i processen.

Innan validering av en individs kunskaper och kompetenser påbörjas kan det vara lämpligt att förbereda det fortsatta arbetet genom att se över följande frågor i nedanstående ”checklista”:

Checklista – frågor att ställa sig innan arbetet med validering börjar

Ansvar

- Vem har det övergripande ansvaret för valideringen?
- Vem ansvarar för de olika delarna i processen?
- Vem gör bedömningen?

Information

³ http://ec.europa.eu/europe2020/priorities/smart-growth/index_sv.htm

- Hur informeras blivande och antagna elever om möjligheten att bli validerade?
- Vem ansvarar för att information ges?

Översiktlig kompetenskartläggning

- Vem eller vilka genomför översiktlig kompetenskartläggning?
- Vilka metoder och verktyg används?
- Hur dokumenteras resultaten?

Fördjupad kompetenskartläggning?

- Vem/vilka genomför fördjupad kompetenskartläggning?
- Vilka metoder och verktyg används?
- Finns behov av medbedömare?
- Hur dokumenteras resultaten?

Validering inom ramen för kurs

- Validering inom ramen för orienteringskurs – vilka rutiner finns?
- Validering inom ramen för andra kurser – vilka rutiner finns?
- Hur påverkas undervisning, studieupplägg, val av metoder och arbetssätt utifrån den enskildes resultat vid valideringen?

Systematiskt kvalitetsarbete

- På vilket sätt ingår valideringsprocessen i det systematiska kvalitetsarbetet?

Kompetensutveckling

- Vilken kunskap och kompetens har studie- och yrkesvägledare när det gäller validering?
- Vilka kvalifikationer har lärare (samtliga ämnen) när det gäller validering?
- Finns behov av ytterligare kompetensutveckling?
- Vilken kompetens behöver i så fall dessa medarbetare ha?
- Vilken kompetensutveckling kring valideringsfrågor kan behövas?
- Finns andra yrkeskategorier som också behöver ha kännedom och kunskap om valideringsfrågor?

Översiktlig eller inledande kompetenskartläggning

En översiktlig eller inledande kompetenskartläggning syftar till att övergripande beskriva individens kunskaper och kompetens för att hjälpa honom eller henne att identifiera vilka möjligheter inom utbildning eller arbetsmarknad som står till buds.

Här gäller det att se brett på individens alla tidigare erfarenheter. Det kan t.ex. gälla kunskaper i svenska, engelska eller matematik, men också yrkesinriktad kunskap och kompetens inom olika områden. Det kan också handla om erfarenheter från informella sektorn exempelvis föreningsliv, fritidsintressen eller arbete i hemmet. Individen har en central roll i kartläggningen och det är dennes mål och intressen som avgör inriktningen. Kartläggningen kan exempelvis genomföras tillsammans med en studie- och yrkesvägledare och kan innehålla inslag som samtal, intervju, egen bedömning via självskattningsverktyg, portfolio eller liknande.

Översiktlig eller inledande kompetenskartläggning	
Syfte	Översiktligt kartlägga individens kunskaper och kompetens.
För vem?	Individer som är i behov av stöd att identifiera vilka möjligheter inom utbildning eller arbetsmarknad som står till buds.
Vem genomför valideringen?	Studie- och yrkesvägledare eller utsedd medarbetare i organisationen som har till uppgift att kartlägga en individs reella kompetens.
Metoder	Samtal, intervju, självskattningsunderlag, t.ex. Arbetsförmedlingens självskattningsunderlag . Därefter kan det bli aktuellt med någon form av portfoliosammansättning enligt exempel nedan.
Former för dokumentation	Intyg efter genomförd inledande kompetenskartläggning (se exempel nedan) + länk (till webbplats).
Kostnader för individen	Kostnadsfritt för individen.
Kostnader för kommunen/huvudmannen	Bör kunna genomföras inom ramen för kommunens ansvar.
Rättighet/Möjlighet	Kommunen har ansvar för att elever i alla skolformer ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Här bör huvudmannen kunna bistå med denna insats även för eventuella presumtiva elever oavsett om kartläggningen inte leder till vidare studier.
Vem kvalitetssäkrar?	Rektorn har ansvar, gemensamt med den som genomfört den översiktliga kartläggningen.
Uppföljning	Verksamheten bör kunna beskrivas och redovisas i omfattning i tid. Benämning på insatsen kan vara Vux-ÖKK (översiktlig kompetenskartläggning).

Nedan följer exempel på en mall för ifyllnad av kartlagda kunskaper eller kompetenser:

Organisationsuppgifter ansvarig för valideringsprocessen				
1 Huvudman				
Personuppgifter				
2 Namn		3 Personnummer		
4 Adress		5 Hemkommun		
6 Tidigare arbetslivserfarenhet och studier				
7 Mål med valideringen				
8 Planerad valideringsperiod				
9 Eventuella bilagor				
10 Kartläggning av kunskaper och kompetens				
Kunskaps-/kompetensområden	Studier		Arbetsfarenhet	
	Vad	När	Vad	När
Fastighet				
Livsmedel				
Restaurang				
VVS				
Handel				
Administration				
Fordons				
Transport				
Bygg				
Anläggning				
Ekonomi				
Hantverk				
El				
Energi				
Hotell/turism				
Naturbruk				
Industri				
Vård och omsorg				
Moderna språk				

Övriga kunskaper och/eller kompetenser				
--	--	--	--	--

Kompetenskartläggning

Här nedan följer ett exempel på ett formulär som riktar sig till individen för ifyllnad inför en mer fördjupad kompetenskartläggning.

Anvisningar för ifyllnad: Formuläret fylls i **digitalt**. Skriv sedan ut formuläret och skriv under det. Tillsammans med eventuella kopior på betyg, arbetsgivarintyg, arbetsintyg, licenser, certifikat med mera, som bilagor, utgör handlingen en **kompetenskartläggning**. En kartläggning av kompetenser, det vill säga all den kompetens du har just nu oavsett hur och var kompetenserna skapats, kan därför ta lite tid och är oftast inget man skriver färdigt på en gång. En kompetenskartläggning är utforskande och handlar om att få fram såväl utbildningar och yrkesliv som fritid och eventuellt föreningsliv.

För att en kartläggning av reell kompetens ska vara bedömningsbar krävs det en djupare beskrivning av exempelvis arbetsinnehållet än bara en yrkestitel. Vad gjorde du under din arbetsdag? Vilka situationer krävde ditt allra yttersta av yrkeskunnande för att lösa? Har du fritidsintressen som ligger i linje med utbildningen? Beskriv det! Det är inte bara utbildningar som är intressant. Allt du har gjort kan vara viktigt! Kanske finns det en samtalspartner i din närhet? För att få fram erfarenheter som ofta ligger dolda i minnet krävs tid men framför allt samtal. Att berätta om händelser, arbeten och annat du har varit med om gör att minnet ofta återkommer. Om du därefter kontakter utbildningen/anordnaren kan de erbjuda vägledning där kartläggningsformuläret eventuellt kan kompletteras ytterligare med ett antal vägledande följdfrågor.

Kompetenskartläggningen (översiktlig och fördjupad) är den första delen av en validering. Den andra delen är **kompetensbedömning**. Den utgår alltid från något. Inom vuxenutbildningen är det för **tillgodoräknande** som kursplaner inom utbildningen jämförs med kompetenskartläggningen. De krav som bedömningen görs mot är vägledande för vad som är viktigt att få fram i den fördjupade kompetenskartläggningen.

Börja med det som du minns och kanske har dokument om. Fyll i de rutor du kan. Fundera sedan djupare kring exempelvis dina arbetsplatser. Vad gjorde du där? Vad bestod en arbetsdag av?

Datum

Namn	Personnummer
Adress	Telefon

Ev. utbildningar

Gymnasieutbildning eller motsvarande	År, period	Ev. bilaga nr:
--------------------------------------	------------	----------------

--	--	--

Annan utbildning, som eftergymnasial, högskola/universitet, kurser eller motsvarande	År, period	Ev. bilaga nr:

Ev. yrkesbevis, certifikat, licenser etc.

Yrkesbevis, körkort, certifikat eller andra behörigheter som har betydelse för utbildningen.

	År, period	Ev. bilaga nr:

Yrkeserfarenhet/praktik

Ange **arbetsgivare/praktikplats** och beskriv de **arbetsuppgifter** du utförde så noggrant som möjligt. Beskriv vad och hur du utfört dina arbetsuppgifter. Här räcker det inte bara med yrkesbeteckning. I vilka situationer fick du t.ex. använda ditt yrkeskunnande lite extra? Är det situationer som du är särskilt stolt över att ha löst i arbetet?

Arbetsgivare 1

Arbetsgivare	År, period	Ev. bilaga nr:
Arbetsbeskrivning		

Arbetsgivare 2

Arbetsgivare	År, period	Ev. bilaga nr:
Arbetsbeskrivning		

Arbetsgivare 3

Arbetsgivare	År, period	Ev. bilaga nr:
Arbetsbeskrivning		

Om antalet arbetsgivare inte räcker, kan du kopiera rutor och text.

Språklig kompetens

Skriv de **språk du behärskar**. Beskriv hur du i tal och skrift använt språket/språken för att klara av exempelvis arbetet, studier, samhällssammanhang eller annat. Ge gärna exempel på tillfällen som krävde lite extra språklig ”ansträngning”.

--

Annan erfarenhet

Ange **annan erfarenhet som föreningsliv, hobby, intressen, utlandsvistelser med mera**. Beskriv var, vad och hur du skaffat dig din erfarenhet så noggrant som möjligt. Tänk på din utbildning. Har du erfarenheter från antingen föreningsliv och fritid som ligger i linje med utbildningens innehåll?

Organisation/förening/hobby/intresse m.m.

Organisation/förening/hobby/intresse m.m.	År, period	Ev. bilaga nr:
Beskrivning		

Organisation/förening/hobby/intresse m.m.

Organisation/förening/hobby/intresse m.m.	År, period	Ev. bilaga nr:
Beskrivning		

Om antalet rutor inte räcker, kan du kopiera rutor och text.

Eventuell annan erfarenhet eller information du vill lyfta fram

--

Eventuella andra dokument som bilagor

Vissa saker kan inledningsvis vara lättare att visa än att skriva om.

Exempel: Du har byggt eller byggt om ett hus på fritiden. Då kan det vara lättare att ta bilder på detaljer som till exempel kräver högre skicklighet. I samtal runt bilderna med exempelvis vägledare, lärare eller ansvarig för utbildningen kan det vara lättare att formulera och synliggöra kompetensen, som då nedtecknas i kompetenskartläggningen.

Foton

Bilaga

☐ Film	Bilaga
☐ Teckningar	Bilaga
☐ Texter	Bilaga
☐ Arbetsprover	Bilaga
☐ Annat :	

Observera!

En kompetenskartläggning är ett levande dokument och kan över tid användas vid olika tillfällen. En gång kan den vara för utbildning, en annan gång för arbete. Din erfarenhet är det du samlat har varit med om i ditt liv och kommer därför ständigt att utvecklas. Börja din kompetenskartläggning vid ett tillfälle, men fyll på den med erfarenhet som du gör genom att möta människor i arbete, utbildning och fritid. Kompetenskartläggningen kan komma till användning för exempelvis utbildning, anställning, matchning, omställning eller karriärväxling.

Jag intygar att jag har lämnat riktiga uppgifter i min kompetenskartläggning

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

Skriv ut och skriv under. Lämna in kompetenskartläggningen tillsammans med *eventuella* kopior av betyg, intyg, certifikat eller liknande (numrerade bilagor) till vägledare/lärare/ansvarig vid utbildningen.

Fördjupad kompetenskartläggning

Vägledaren, läraren eller den ansvarige för utbildningen bedömer efter den översiktliga kompetenskartläggningen om det kan bli aktuellt med en fördjupad kompetenskartläggning. En fördjupad kartläggning kan också göras direkt t.ex. om individen redan är klar över sitt mål med valideringen. Den fördjupade kartläggningen är mer specifik än den översiktliga och avser att ringa in och beskriva individens kunskaper och kompetenser. Också här är utgångspunkten den enskildes mål och intressen. Den fördjupade kompetenskartläggningen kan genomföras tillsammans med en studie- och yrkesvägledare i samarbete med ämneslärare och/eller yrkeslärare. Om kartläggningen avser yrkeskunnande är det ofta lämpligt att yrkesverksam personal från arbetsområdet medverkar.

Den fördjupade kompetenskartläggningen riktas mot ett eller flera yrkes- eller kunskaps-/kompetensområden. I denna del av valideringsprocessen kan ämnes- och kursplaner användas. Ämnes- och kursplaners syfte/mål och i förekommande fall centrala innehåll kan utgöra utgångspunkt för den fördjupade kompetenskartläggningen.

Fördjupad kompetenskartläggning	
Syfte	Att mer ingående definiera individens kunskaper och kompetenser. Under kartläggningen är det inte aktuellt med nivåbedömning av kartlagda kunskaper och kompetenser utan syftet är mer att se vilken inriktning fortsatta valideringsinsatser bör ta.
För vem?	Elev som har behov av mer ingående kartläggning av kunskaper och kompetenser och därmed har för avsikt att få dessa bedömda eller värderade. Eleven bör vara inskriven vid vuxenutbildningen.
Vem genomför kompetenskartläggningen?	Studie- och yrkesvägledare i samverkan med yrkes- eller ämneslärare. I förekommande fall kan en ”yrkesbedömare”, som har förutsättningar att bistå med utlåtande kring kompetenser eller kunskaper, efter någon form av kompetensbedömning ge utlåtande. Här kan det även vara möjligt att ta del av tidigare arbetsgivares referenser.
Metoder	Exempelvis Skolverkets elektroniska kartläggningsstöd eller annan form av okulär/teoretisk bedömning beroende på kunskaps-/kompetensområde.
Former för dokumentation	Intyg efter genomförd fördjupad kompetenskartläggning – se exempel på intyg nedan+ länk
Kostnader för individen	Kostnadsfritt för individen. Elev inskriven vid nationell kurs eller orienteringskurs kan erhålla studiemedel.
Kostnader för kommun/huvudmannen	Inom ramen för orienteringskursen, t.ex. KGYORI11D kan insatser inom validering ske – antingen bekostas insatsen för kommunala medel eller i de fall eleven samtidigt läser yrkeskurser inom ramen för regionalt yrkesvux kan statsbidrag utgå. Genomförs validering inom ramen för en kurs bör

	kommunen kunna skilja validerade poäng från kompletterande poäng inom utbildningen.
Rättighet/Möjlighet	Det framgår av Skollagen 2 kap. § 29 att ” Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.” I samband med vägledningen är det viktigt att det för individen finns möjligheter till olika valideringsinsatser.
Vem kvalitetssäkrar?	Rektorn har ansvar, gemensamt med den som genomfört den fördjupade kartläggningen.
Uppföljning	Verksamheten bör kunna beskrivas och redovisas i omfattning i tid. Benämning på insatsen kan vara Vux-FKK (fördjupad kompetenskartläggning).

Efter kompetenskartläggningen görs en samlad bedömning av individens kunskaper och kompetens. Den som får sina kunskaper och kompetenser bedömda vid en validering inom exempelvis kommunernas vuxenutbildning ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt⁴. Detta görs i form av ett intyg.⁵

Validering är utforskande till sin funktion, medan prövning är kontrollerande och syftar till betygssättning⁶. Betygssättning efter validering sker inom kommunal vuxenutbildning genom prövning.⁷

Intyg

Kunskaper och kompetenser som motsvarar delar av en kurs kan dokumenteras i ett intyg, men även andra kunskaper och kompetenser som framkommit vid validering kan dokumenteras i intyget. Den som har genomgått en orienteringskurs eller en individuell kurs ska få ett intyg. Även den som har genomgått en validering ska kunna få ett intyg⁸. Intyg utfärdas av rektor⁹.

Olika mallar samt anvisningar för intyg/intyg efter validering (SKOLFS 2014:120) inom vuxenutbildningen finns tillgängligt på Skolverkets webbplats under [Mallar och anvisningar Intyg](#).

⁴ 20 kap. 43 §, 21 kap. 22 § skollagen

⁵ 20 kap. 44 §, 21 kap. 23 § skollagen

⁶ Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande, Ds 2003:23

⁷ 4 kap. 24 § förordning om vuxenutbildning samt bestämmelser om prövning i 20 kap. 40-41 §§ skollagen

⁸ 4 kap. 25 § förordning om vuxenutbildning

⁹ 20 kap. 45 §§, 21 kap. 24 § skollagen

INTYG		Plats för logotyp
Skolform:		
Datum för utfärdande	Sidnummer (av antal sidor)
Huvudman och skolenhet	Antal bilagor ()
		Skolenhetskod

Efternamn, tilltalsnamn	Personnummer
-------------------------	--------------

Beskrivning av elevens kunskaper	Kurs	Kurskod
Noteringar:		

Rektorns underskrift

.....

Rektorns namnförtydligande

INTYG EFTER VALIDERING		Plats för logotyp
Skolform:		
Datum för utfärdande		Sidnummer (av antal sidor)
.....		Antal bilagor ()
Huvudman och skolenhet		Skolenhetskod
.....		

Etternamn, tilltalsnamn	Personnummer
	=====

Beskrivning av elevens kunskaper och kompetenser	Kurs som kunskapen och kompetensen helt eller delvis motsvarar	Kurskod
Noteringar:		

Rektorns underskrift

.....

Rektorns namnförtydligande

Fallbeskrivning vid fördjupad kartläggning av kunskaper och kompetens inom yrkesområden

En person som har kunskaper och kompetens inhämtade i arbetslivet eller i utbildningssammanhang har oftast behov av att spegla sina kunskaper mot något underlag. I en sådan situation kan den som ansvarar för valideringsprocessen tillsammans med individen närmare diskutera vad som kan kartläggas och bedömas för fortsatta insatser inom validering.

Här följer ett exempel på beskrivning av ett yrkesområde:

Herman har arbetat som fastighetsvärd/skötare. Han erbjuds validering i syfte att dokumentera sina erfarenheter och kunskaper. För att hjälpa Herman att beskriva sitt yrkeskunnande kan det vara lämpligt att först diskutera yrkesrollen. Det kan t.ex. göras enligt följande:

- På Arbetsförmedlingens webbplats finns **Yrken A–Ö**:
<https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssokande/Yrke-och-framtid/Yrken-A-O.html>
I ”Yrkeslistan” går det att välja ”Installation, drift och underhåll”. Där kan man sedan välja [Fastighetsyrken](#).
- Under denna länk finns ett material att utgå från. Den som genomför validering och den som ska valideras kan tillsammans diskutera de arbetsuppgifter som beskrivs. Där finns även möjlighet att ta del av filmer eller reportage som beskriver en fastighetsskötares arbetsuppgifter. Man kan t.ex. välja ut ett antal ”nyckelord” från texten och stödja individen i en slags självskattning som individen reflekterar över i syfte att sätta ord på sina kunskaper och erfarenheter. Sådana nyckelord kan t.ex. vara:
 - Trappstädning, skötsel av grönytor med mera, snöröjning, skötsel av miljöstationer, reparationer, användning av maskiner o.s.v.
 - Många som arbetat inom **ett** yrke kanske har kunskaper som finns beskrivna under en annan yrkesbenämning, t.ex. fastighetsvärd, fastighetstekniker o.s.v. Titta gärna igenom övriga yrkesbeskrivningar utifrån en bredare utgångspunkt för att underlätta identifieringen av vad individen har arbetat med.

Exempel på yrkesbeskrivning: Fastighetsskötare (beskrivningen är hämtad från Af:s webbplats)

Fastighetsskötare arbetar främst med inre och yttre skötsel av fastigheten. Att vara serviceinriktad och en god problemlösare är viktiga egenskaper för en fastighetsskötare, liksom kompetens inom VVS, el eller snickeri.

Fastighetsskötare kan vara anställda av fastighetsbolag, bostadsbolag eller företag som i sin tur säljer tjänster till bostadsföretag.

Arbetsuppgifter

Fastighetskötare ansvarar för den inre och yttre skötseln av fastigheten. Arbetsuppgifterna kan variera beroende på var man är anställd. Hos små fastighetsbolag är det vanligt att en och samma person har arbetsuppgifter inom ett bredare område, medan det inom ett större företag är vanligare att man är specialiserad i en yrkesroll.

Exempel på övergripande uppgifter som ofta ingår i arbetet:

- Felavhjälpande underhåll
- Kontakt med hyresgäster
- Skötsel av grönytor, rabatter, häckar och träd
- Snöröjning, grusning och sandning på vintern
- Felsökning och mindre reparationer

Arbetsuppgifterna för fastighetskötare kan ibland bestå av mer traditionella sysslor som trappstädning och mindre reparationer, men det är ofta en fördel att ha bred kompetens och kunna jobba med både fastighetsskötsel och teknik. I fastighetskötarens jobb kan användning av verktyg och maskiner ingå, till exempel gräsklippare eller traktorer.

Arbetsmiljö

Det är viktigt att man trivs med att ha kontakt med andra människor och är en bra problemlösnare eftersom kontakter med hyresgäster är vanligt förekommande. Eftersom arbetet ofta sker i andra människors hem måste fastighetskötare ha en mycket god social kompetens och ett respektfullt förhållningssätt.

Därefter är det lämpligt att börja dokumentera vad individen beskrivit under den fördjupade kartläggningen. Det kan t.ex. ske genom beskrivning i valideringsmallen ovan enligt följande:

Kartläggning av kunskaper och kompetens

Kunskaps-/kompetensområdet	Studier		Arbetsfarenhet	
	Vad	När	Vad	När
Fastighetsskötare			Trädgårdsskötsel, reparationer, ta emot felanmälningar	1988-2001 Arbetsplats: en bilfabrik i Lilleland

Har Herman någon utbildning inom området?

Hermans utbildningsbakgrund inom fastighetsområdet kanske är en yrkesutbildning inom skolväsendet i hans tidigare hemland. Det kan även handla om kompetensutveckling som Herman tagit del av under sin anställningstid. Då kan valideringsmallen kompletteras med de uppgifterna:

Kunskaps-/kompetensområdet	Studier		Arbetsfarenhet	
	Vad	När	Vad	När

Fastighetsskötare	Yrkesutbildning fastighet	Lillelands yrkesskola 3 år 1984-1987	Trädgårdsskötsel, reparationer, ta emot felanmälningar	1988-2001 Arbetsplats: en bilfabrik i Lilleland
-------------------	---------------------------	--------------------------------------	--	--

Herman kan ha arbetat inom fler yrken eller gått andra utbildningar. De uppgifterna kan komma att påverka valideringsprocessen och bör därför antecknas ovan i valideringsunderlaget.

Det kan efter denna inledande kartläggning och dokumentation bli aktuellt att spegla Hermans kunskaper mot motsvarande kurser och kunskapskrav på gymnasial nivå. På Skolverkets webbplats kan man ta del av beskrivningar kring utbildningsmål med mera. I denna fas av valideringsprocessen bör bredden av kunskaper och erfarenheter kartläggas och dokumenteras. Den som genomför denna del av valideringsprocessen måste själv inneha de kunskaper inom området och yrket som krävs för att kunna bedöma och stödja Herman i valideringen. I detta läge görs ingen bedömning i syfte att betygssätta kunskaper och kompetens. Det sker vid ett senare tillfälle i form av provning.

I Hermans fall kanske man inleder med att börja titta på vad som beskrivs under ämnet [Fastighetsservice](#)

Följande finns beskrivet under centralt innehåll:

Fastighetsservice — byggnader, 100 poäng Kurskod: FASFAS0

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Byggnaders tekniska konstruktion och byggmaterials egenskaper. Övergripande bygglagstiftning för byggnaders konstruktion och material.
- Vanliga byggsador, hur de kan förebyggas och åtgärdas.
- Metoder och tekniker för materialuppbyggnad, ytbehandling och för- och efterbehandling vid reparations- och underhållsarbete.
- Underhållsrutiner, regler, bestämmelser och besiktningsplaner för maskiner, utrustning, hisstyper, nödöppningar, material och konstruktioner.
- Säkerhetskontroller samt hur arbetet kan utföras på ett säkert sätt och med miljöhänsyn.

- Systematiskt säkerhetsarbete, riskhantering, brandrisk och brandskydd.
- Metoder och tekniker för periodiskt förebyggande och avhjälpande underhåll samt för reparationer av fastigheter, utrustning och aktuella maskiner.
- Ritningsläsning, underhållsscheman, manualer och innehållsdeklarerationer.
- Felsökning och felavhjälpning av konstruktionsfel, slitage och mekaniska fel.
- Metoder för dokumentation av utförda åtgärder.

Herman får nu möjlighet att ytterligare fundera på om han har arbetat med, studerat inom eller på annat sätt inhämta kunskaper och kompetens inom dessa kunskapsområden. Därefter dokumenteras det som ev. framkommit i valideringsmallen:

Kartläggning av kunskaper och kompetens

Kunskaps-/kompetensområden	Studier		Arbetserfarenhet	
	Vad	När	Vad	När
Fastighetsskötare	Yrkesutbildning fastighet	Lillelands yrkesskola 3 år 1984-1987	Trädgårdsskötsel, reparationer, ta emot felanmälningar	1988-2001 Arbetsplats: en bilfabrik i Lilleland
”	Trädgårdsskötsel	Internutbildning hos arbetsgivaren 1 månad		
	Brandskydd	Internutbildning hos arbetsgivaren 2 veckor		
	Ritningsläsning	Internutbildning hos arbetsgivaren 1 vecka		
	Bygglagsstiftning	Externutbildning på uppdrag av myndighet 1 vecka		

När kunskaper och kompetens beskrivits måste det sättas i förhållande till vad som gäller på den svenska arbetsmarknaden. Herman har kunskaper inom delar av kursen Fastighetsservice samtidigt som andra delar kanske måste uppdateras enligt svenska normer. Det kan finnas stora skillnader i bygglagsstiftning mellan länder, i kraven på brandskydd o.s.v. Tänk på att Herman i alla fall har en bättre förkunskap på området än den som aldrig utbildats eller arbetat med liknande.

Det är möjligt att dela upp kursen i delkurser så att Herman kan studera det han behöver och därefter betygssätts på delkursen. Om Herman däremot har djupa kunskaper inom området bör han informeras om möjligheten att genomföra prövning i den aktuella kursen.

Fallbeskrivning fördjupad kartläggning av kunskaper och kompetens inom andra kunskapsområden

I ett arbetsliv och i olika utbildningssituationer är värdet av kunskaper och kompetenser inom mer generella kunskapsområden lika viktiga att ta till vara som yrkeskunskaper. Vuxnas erfarenheter inom dessa områden har ofta inhämtats i olika lärandemiljöer. De kunskaper man bär med sig är förhållandevis lätta att identifiera och validera.

Här följer ett annat exempel på en validering:

Lotta har arbetat inom äldreården. Hennes utbildning är en vårdbiträdeskurs som hon genomgick någon gång på 70-talet. Hon har samtidigt varit politiskt och fackligt aktiv. Hon har arbetat i olika projekt som handlat om att förbättra villkoren för folk i utsatta positioner eller utsatta delar av världen. Hon har rest mycket i sitt ideella arbete och på sin fritid. Lotta vill fortsätta studera till socionom. Det är då aktuellt att titta på vilka kunskaper Lotta behöver validera för att efter prövning ge henne betyg och bygga på hennes behörighet för fortsatta studier.

Det kan vara lämpligt att börja titta på moderna språk och samhällskunskap. De språkliga kunskaperna i t.ex. engelska är från hennes ungdomsutbildning och de hon tränat på i samband med hennes resor. Kunskaper som rör samhället är också till stor del värdefulla med anledning av att hon verkligen arbetat inom och levt med samhällsfrågor under en lång tid. Tittar man närmare på ämnet samhällskunskap framgår det av ämnets syfte och av den kompletterande texten att:

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Kunskaper om historiska förutsättningar betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
3. Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

4. Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.
5. Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Den fördjupade kartläggningen visar att Lottas kunskaper i både samhällskunskap och engelska är goda och stämmer väl överens med ämnesplanernas centrala innehåll. Lotta rekommenderas att genomgå en prövning i dessa ämnen så att hon också får betyg på sina kompetenser. Lottas samlade kompetens behöver jämföras med inträdeskraven till socionomutbildning och en individuell studieplan upprättas om kompletterande utbildning behövs.

Planeringsstöd för kartläggning och eventuell fortsatt studieplanering

Skolverket har tagit fram ett planeringsstöd som kan användas i samband med valideringsinsatser och fortsatt studieplanering för den enskilde individen. Planeringsstödet har i första hand utvecklats för att underlätta för elever, vägledare eller andra intressenter att se vilka ämnen eller kurser som kan ingå i en gymnasieexamen. Se följande länk: <http://planeraexamen.skolverket.se/#/start>

Under 2017 avser Skolverket att komplettera detta planeringsstöd med en kartläggande funktion som baseras på en beskrivning av det centrala innehållet i nationella kurser på gymnasial nivå. Syftet med det utvecklade planeringsstödet är att vägledare eller lärare tillsammans med eleven ska kunna identifiera elevens redan inhämtade kunskaper och kompetenser inom olika yrkesområden. Skolverket planerar att översätta delar av kartläggningsunderlaget till ett antal vanligt förekommande språk bland våra nyanlända invånare.

Länkar och lästips

Svenska

Myndigheten för yrkeshögskolan (2014): [Nationell struktur för validering](#)

Myndigheten för yrkeshögskolan (2013): [Valideringsinfo](#)

Myndigheten för yrkeshögskolan (2017): [Branschmodeller för validering](#)

Skolverket (uppdaterad 2016): [Kartläggning av eleven inom utbildning i svenska för invandrare](#)

Valideringsdelegationen SOU 2017:18 [En nationell strategi för validering](#)

Nordiska

Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL): [Vuxnas lärande - tema Validering](#)

Europeiska

European Commission, December 2012: [Council recommendation on the validation of non-formal and informal learning](#)

Cedefop (2015): [European guidelines for validating](#) non-formal and informal learning

Cedefop (2011): Briefing note – [Shaping lifelong learning](#): making the most of European tools and principles